

**НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ  
«ОДЕСЬКА ЮРИДИЧНА АКАДЕМІЯ»  
Факультет цивільної та господарської юстиції  
Кафедра приватного права  
Кафедра права інтелектуальної власності та патентної юстиції**

# **ІТ-ПРАВО, КІБЕРБЕЗПЕКА ТА ШІ В УМОВАХ ГІБРИДНОЇ ВІЙНИ**

**МАТЕРІАЛИ  
Всеукраїнської наукової конференції**

28 березня 2026 р.

Одеса  
Фенікс  
2026

**За загальною редакцією**

доктора юридичних наук, професора **Є. О. Харитонова**,  
докторки юридичних наук, професорки **І. В. Давидової**

**Упорядники-укладачі:**

Давидова І. В. — доктор юридичних наук, професор, професор кафедри приватного права Національного університету «Одеська юридична академія»;

Калітенко О. М. — кандидат юридичних наук, доцент, професор кафедри приватного права Національного університету «Одеська юридична академія»;

Бобейко Н. І. — лаборантка кафедри приватного права Національного університету «Одеська юридична академія».

**ІТ-право, кібербезпека та ШІ в умовах гібридної війни :**  
I-92 матеріали Всеукр. наук. конф. (Одеса, 28 берез. 2026 р.) / за заг. ред.: д-ра юрид. наук, проф. Є. О. Харитонова, д-ра юрид. наук, проф. І. В. Давидової. Одеса : Фенікс, 2026. 300 с. DOI: <https://doi.org/10.32837/11300.33701>

ISBN 978-617-8763-22-0

Збірник містить матеріали доповідей, присвячені актуальним проблемам ІТ-права, кібербезпеки, цифрової трансформації суспільних відносин, правового регулювання штучного інтелекту та захисту інформації в умовах гібридної війни, які були оприлюднені на Всеукраїнській науковій конференції 26 березня 2026 року в Національному університеті «Одеська юридична академія».

Збірник спрямований на ознайомлення науковців, викладачів, здобувачів освіти, практикуючих юристів, фахівців у сфері інформаційних технологій і кібербезпеки з результатами сучасних досліджень щодо правових, організаційних і технологічних аспектів функціонування цифрового середовища в умовах сучасних викликів. Матеріали видання можуть бути використані в науковій, освітній і практичній діяльності, а також під час подальшого вдосконалення правового регулювання цифрових відносин і забезпечення кібербезпеки України.

**342.95 : 343.32 (477) : 351.863**

*Матеріали видано за авторською редакцією.*

*Повну відповідальність за достовірність і якість поданого матеріалу несуть учасники Всеукраїнської наукової конференції, їхні наукові керівники, рецензенти і структурні підрозділи вищих навчальних закладів та установ, які рекомендували ці матеріали до друку.*

## **ОРГАНІЗАЦІЙНИЙ КОМІТЕТ**

### **Всеукраїнської наукової конференції**

**Харитонов Є. О.** – завідувач кафедри приватного права Національного університету «Одеська юридична академія», д-р юрид. наук, проф. (голова);

**Федотов О. П.** – начальник науково-дослідної частини, професор кафедри морського, митного та інформаційного права, д-р юрид. наук, проф. (заступник голови);

**Харитонova О. І.** – завідувачка кафедри права інтелектуальної власності і патентної юстиції, д-р юрид. наук, проф.;

**Галупова Л. І.** – доцентка кафедри права інтелектуальної власності і патентної юстиції, канд. юрид. наук, доц.;

**Зубар В. М.** – професор кафедри приватного права, канд. юрид. наук, проф.;

**Калітенко О. М.** – професорка кафедри приватного права, канд. юрид. наук, доц.;

**Кривенко Ю. В.** – доцентка кафедри приватного права, канд. юрид. наук, доц.;

**Токарева В. О.** – доцентка кафедри приватного права, д-р юрид. наук, доц.;

**Бобейко Н. І.** – лаборантка кафедри приватного права.

**Галупова Лариса Ігорівна,**  
кандидатка юридичних наук, доцентка, доцентка кафедри права  
інтелектуальної власності та патентної юстиції  
Національного університету «Одеська юридична академія»

**Мартинюк Іван Вікторович,**  
кандидат юридичних наук, доцент кафедри права інтелектуальної  
власності та патентної юстиції Національного університету  
«Одеська юридична академія»

## **НАВЧАЛЬНІ ДАТАСЕТИ У СИСТЕМАХ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ ЯК ОБ'ЄКТИ АВТОРСЬКО-ПРАВОВОЇ ОХОРОНИ**

Стрімкий розвиток штучного інтелекту зумовлює активне використання значних масивів даних для навчання моделей, серед яких вагоме місце займають об'єкти, що охороняються авторським правом. Формування навчальних датасетів відбувається шляхом відбору, структурування та обробки контенту, який часто включає тексти, зображення, аудіовізуальні матеріали та інші результати інтелектуальної, творчої діяльності. У таких умовах постає питання правової природи самих датасетів, їх співвідношення з об'єктами авторського права, а також допустимості використання охоронюваних творів у процесі машинного навчання. Водночас чинні правові підходи, сформовані в епоху традиційного використання творів, не повною мірою враховують специфіку автоматизованої обробки інформації та створення нових цифрових продуктів на її основі.

Навчальний датасет (англ. training dataset) є структурованою або неструктурованою сукупністю даних, яка використовується для побудови та вдосконалення моделей машинного навчання. З точки зору права, датасет потенційно охоплює кілька самостійних режимів правової охорони: авторське право, право *sui generis* на бази даних, а також режим комерційної таємниці. У системах штучного інтелекту, де якість тренувального набору безпосередньо детермінує якість генеративних виходів, вирішення питання про правовий статус датасету набуває стратегічного значення для регулювання ринку ШІ-технологій.

Класична доктрина авторського права пов'язує охорону з наявністю творчого елемента. Застосовуючи цей критерій до датасетів, слід розрізнити два аспекти: по-перше, творчий характер самих вхідних даних (наприклад, літературні тексти, картини), котрі є самостійними об'єктами авторського права; по-друге, творчий характер процесу відбору, верифікації, анотування та структурування цих даних укладачами датасету. Рішення Верховного суду США у справі *Feist Publications v. Rural Telephone Service* (1991)[1] встановило, що для надання правової охорони необхідна наявність творчої діяльності та оригінальності твору. Звичайна компіляція без творчого елемента не є об'єктом авторсько-правової охорони. Відтак формально механічне відтворення загальнодоступних даних без ознак творчого упорядкування залишається поза сферою охорони авторського права, хоча може підпадати під режим *sui generis*.

Директива ЄС 96/9/ЄС про правову охорону баз даних запровадила паралельну систему захисту, що не вимагає творчого елемента, але передбачає суттєві якісні або кількісні вклади в отримання, верифікацію або представлення змісту [2]. Навчальний датасет для великої мовної моделі (LLM), формування якого потребує витрат обчислювальних ресурсів та значних інтелектуальних, творчих зусиль з боку людини на анотування, апріорі відповідає цьому критерію. Право виробника бази даних, будучи майновим і передаваним, забороняє вилучення або повторне використання суттєвої частини бази без згоди правовласника строком на 15 років. Це право є предметом обговорення в контексті застосування положень Акту ЄС про штучний інтелект (EU AI Act, 2024) [3] та Регламенту ЄС про дані (Data Act, 2023) [4].

Центральним дискусійним питанням є допустимість масового сканування та індексування охоронюваних творів без дозволу правовласників у процесі підготовки тренувальних матеріалів. У праві США питання використання навчальних даних у системах штучного інтелекту вирішується через доктрину добросовісного використання (*fair use*), закріплену у § 107 Закону про авторське

право 1976 року [5]. Зокрема, у справі *Authors Guild v. Google, Inc.* (2015) суд визнав масову оцифровку книжок таким використанням, що має трансформативний характер, тобто створює нову цінність і не замінює оригінал [6]. Водночас щодо генеративних систем штучного інтелекту цей підхід не є однозначним, оскільки такі системи можуть відтворювати значні фрагменти навчальних даних, що ставить під сумнів правомірність їх використання. У праві Європейського Союзу ключове значення має Директива 2019/790/ЄС, яка передбачає винятки для текстового та дата-майнінгу (text and data mining), але водночас дозволяє правовласникам забороняти використання своїх творів у комерційних цілях шляхом спеціального застереження (opt-out) [7].

Формування великих навчальних датасетів із відкритих інтернет-джерел створює проблему так званих «сирітських творів» – матеріалів, для яких неможливо знайти або встановити правовласника. Наприклад, у практиці *Common Crawl*<sup>1</sup> використовуються мільярди вебсторінок, але правовий статус такого контенту часто є невизначеним або різним. Більшість країн не мають чітких механізмів, як отримати дозволи на використання таких матеріалів у великому масштабі для навчання штучного інтелекту. Через це розробники моделей опиняються у ситуації правової невизначеності та ризику значної відповідальності, яка теоретично може перевищувати їхні фінансові можливості.

Використання у навчальному датасеті матеріалів, захищених авторським правом, без дозволу може призвести до відповідальності: безпосередньої – за копіювання під час завантаження і зберігання даних, а також опосередкованої – якщо система штучного інтелекту відтворює результати, подібні до оригінальних творів. У справах *Andersen v. Stability AI Ltd* [8]. та *The New York Times Co. v. Microsoft Corp.* [9] позивачі стверджують, що їхні твори були використані без дозволу і що такі системи створюють конкурен-

---

<sup>1</sup> **Common Crawl** – це неприбуткова організація, яка створює й відкрито надає масштабні набори даних веб-сканувань. Вона надає дослідникам, розробникам і компаніям безкоштовний доступ до репрезентативної вибірки світового вебу, що використовується для аналізу, навчання моделей ШІ та цифрових досліджень.

цію їхньому контенту, що має значення для оцінки добросовісного використання (fair use). Характер відповідальності залежить від юрисдикції та особливостей використання об'єктів авторського права тієї чи іншої моделі ІІІ.

EU AI Act (Регламент ЄС 2024/1689) у ст. 53 зобов'язує постачальників моделей загального призначення оприлюднювати детальне резюме щодо контенту, використаного для навчання, з достатньою деталізацією для уможливлення дотримання авторського права. Це вимога прозорості датасетів є інструментом *ex ante* (до виникнення правопорушення чи наслідків) регулювання, що дозволяє правовласникам ідентифікувати потенційні порушення та реалізовувати механізм *opt-out* (згода вважається наданою за замовчуванням, але особа має право відмовитися (вийти) з такого режиму) до або під час навчання. Водночас вимога прозорості вступає в колізію з правом на комерційну таємницю щодо методології формування датасету, що вимагає пошуку балансу між конкурентними правовими цінностями.

Якщо навчальний датасет визнається оригінальним, виникає питання, кому саме належать авторські права. Зазвичай авторами вважаються конкретні люди – ті, хто створює, відбирає або структурує дані, але майнові права зазвичай переходять до компанії чи замовника за договором. Складність з'являється тоді, коли датасет формується за участю великої кількості людей через платформи на кшталт Amazon Mechanical Turk чи Scale AI: у такому разі внесок кожного є невеликим, і це може призводити до «розпорошеного» співавторства, яке важко узгодити з класичними правилами авторського права. У деяких країнах, наприклад у Великій Британії, існують спеціальні норми для творів, створених комп'ютером, де автором визнається особа, яка організувала процес створення, що потенційно може застосовуватись і до автоматично сформованих датасетів [10].

У відповідь на правову невизначеність у сфері навчання штучного інтелекту формується ринок легально ліцензованих датасетів. Такі платформи, як Shutterstock, Getty Images та Adobe

Stock, укладають угоди з ШІ-компаніями (наприклад, OpenAI чи Google), дозволяючи використовувати контент для навчання моделей в обмін на винагороду і виплати авторам [11]. Паралельно поширюються відкриті ліцензії, такі як Creative Commons CC0, Creative Commons Attribution та Open RAIL, які дозволяють більш гнучке використання даних для ШІ. Водночас великі відкриті датасети, зокрема LAION-5B, фактично використовуються як відкриті, хоча правовий статус окремих матеріалів у їх складі часто залишається невизначеним, що демонструє розрив між реальними технологічними практиками та чинним правовим регулюванням.

Правова природа датасетів залишається однією з найбільш дискусійних проблем на перетині права інтелектуальної власності та розвитку технологій ШІ. Ефективна реформа потребує щонайменше трьох кроків: законодавчого уточнення критеріїв охороноздатності датасетів; запровадження обов'язкових механізмів ліцензування щодо навчальних матеріалів, які охороняються правом інтелектуальної власності; запровадження принципу прозорості щодо матеріалів, які використовувались для навчання ШІ. Такий підхід дозволить забезпечити баланс між стимулюванням ШІ-інновацій та захистом прав авторів та прав власників.

### ЛІТЕРАТУРА:

1. Feist Publications, Inc. v. Rural Telephone Service Company : U.S. Supreme Court of Jan. 9 1991 in Case (499 U.S. 340). URL: <https://supreme.justia.com/cases/federal/us/499/340/>
2. Директива 96/9/ЄС Європейського Парламенту та Ради «Про правовий захист баз даних» від 11 березня 1996 року. URL: [https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994\\_241#Text](https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_241#Text)
3. Regulation (EU) 2024/1689 of the European Parliament and of the Council of 13 June 2024 laying down harmonised rules on artificial intelligence and amending Regulations (EC) No 300/2008, (EU) No 167/2013, (EU) No 168/2013, (EU) 2018/858, (EU) 2018/1139 and (EU) 2019/2144 and Directives 2014/90/EU, (EU) 2016/797 and (EU) 2020/1828 (Artificial Intelligence Act) (Text with EEA relevance). URL: <https://eur-lex.europa.eu/eli/reg/2024/1689/oj/eng>
4. Regulation (EU) 2023/2854 of the European Parliament and of the Council of 13 December 2023 on harmonised rules on fair access to and use of data and amending Regulation (EU) 2017/2394 and Directive (EU) 2020/1828

(Data Act) (Text with EEA relevance). URL: <https://eur-lex.europa.eu/eli/reg/2023/2854/oj/eng>

5. 17 U.S. Code § 107 – Limitations on exclusive rights: Fair use. URL: <https://www.law.cornell.edu/uscode/text/17/107>

6. Authors Guild v. Google, Inc., No. 13-4829 (2d Cir. 2015). URL: <https://law.justia.com/cases/federal/appellate-courts/ca2/13-4829/13-4829-2015-10-16.html>

7. Directive (EU) 2019/790 of the European Parliament and of the Council of 17 April 2019 on copyright and related rights in the Digital Single Market and amending Directives 96/9/EC and 2001/29/EC (Text with EEA relevance.). URL: <https://eur-lex.europa.eu/eli/dir/2019/790/oj>

8. Andersen et al v. Stability AI Ltd. et al, No. 3:2023cv00201 – Document 223 (N.D. Cal. 2024). URL: <https://law.justia.com/cases/federal/district-courts/california/candce/3:2023cv00201/407208/223/>

9. The New York Times Co. v. Microsoft Corp. URL: <https://picker.uchicago.edu/Copyright/Set3.pdf>

10. The Impact of Generative AI on UK Copyright Law. URL: <https://carson-mcdowell.com/news-insights/insights/the-impact-of-generative-ai-on-uk-copyright-law>

11. Opderbeck D. W. Copyright in AI Training Data: A Human-Centered Approach // Oklahoma Law Review. 2024. URL: <https://digitalcommons.law.ou.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=2305&context=olr>

### ***Глиняна Катерина Михайлівна***

*кандидатка юридичних наук, доцентка,*

*доцентка кафедри приватного права*

*Національного університету “Одеська юридична академія”*

## **ЦИФРОВА ІДЕНТИЧНІСТЬ БАТЬКІВ І ДІТЕЙ ЯК ОБ’ЄКТ ЦИВІЛЬНО-ПРАВОВОЇ ОХОРОНИ**

У сучасних умовах цифрової трансформації приватноправових відносин категорія цифрової ідентичності набуває самостійного значення не лише як технічний або соціальний феномен, а і як складний юридичний конструкт, що дедалі виразніше виявляє ознаки об’єкта цивільно-правової охорони. Особливої актуальності це питання набуває у сфері правового статусу батьків і дітей, оскільки саме у сімейних правовідносинах цифрова присутність особи формується, супроводжується, контролюється та, нерідко, комерціалізується вже з раннього віку. Якщо раніше індивідуалі-